

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТАВРІЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В.І. ВЕРНАДСЬКОГО
Навчально-науковий гуманітарний інститут
Кафедра публічного та приватного права**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Директор інституту

О.О. Ляшко

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА УКРАЇНИ”**

(назва навчальної дисципліни)

освітній рівень	перший (бакалаврський) рівень вищої освіти
галузь знань	08 Право
спеціальність (спеціалізація)	081 Право
освітня програма	«Право»
тип дисципліни	обов'язкова

Розробник: доктор юридичних наук, професор Бригінець Олександр Олексійович, старший викладач кафедри публічного та приватного права Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри публічного та приватного права

Протокол від
Протокол №1 від 31 серпня 2021 року

Завідувач кафедри публічного
та приватного права

В.Ю. Швачка

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників		Розподіл годин за навчальним планом		
Кількість кредитів:	4	Вид занять	Форма навчання	
Загальна кількість годин:	120		Денна	Заочна
Рік вивчення дисципліни за навчальним планом:	1	Лекції:	30	8
Семестр:	1	Практичні заняття:	-	-
Тижневе навантаження (год.):		Лабораторні заняття:	-	-
аудиторне:	4	Семінарські заняття:	22	6
самостійна робота:	4	Самостійна робота:	68	106
Форма підсумкового контролю:	Екзамен	Консультації:	-	-
Мова навчання:	Українська	Індивідуальні заняття:	-	-

Консультативну допомогу здобувачі вищої освіти можуть отримати у ННП кафедри публічного та приватного права, які безпосередньо проводять заняття або звернувшись з письмовим запитом на електронну пошту за адресою kaf_ppr@tnu.edu.ua.

2. Програма навчальної дисципліни

Передумови для вивчення дисципліни:

Препозит:	Постпозит
Історія та культура України, теорія держави і права, юридична деонтологія	Цивільне право, кримінальне право

Мета вивчення дисципліни:

Метою навчальної дисципліни «Історія держави і права України» є ознайомити студентів з державно-правовим розвитком українського народу з найдавніших часів до сьогодення, зокрема з історичними типами і формами держави і права, політичними установами та правовими інститутами в їх історичному розвитку, розглянути також роль держави і права у житті суспільства.

Предметом навчальної дисципліни «Історія держави і права України» є розвиток українського народу з найдавніших часів до сьогодення, зокрема з історичними типами і формами держави і права, політичними установами та правовими інститутами в їх історичному розвитку.

Завдання дисципліни «Історія держави і права України» засвоїти особливості державно-правового розвитку українського народу на різних історичних етапах.

Очікувані програмні результати навчання за дисципліною (за Освітньою програмою):

ПРН 1. Визначати переконливість аргументів у процесі оцінки заздалегідь невідомих умов та обставин.

ПРН 2. Здійснювати аналіз суспільних процесів у контексті аналізованої проблеми і демонструвати власне бачення шляхів її розв'язання.

ПРН 3. Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел.

ПРН 5. Давати короткий висновок щодо окремих фактичних обставин (даних) з достатньою обґрунтованістю.

ПРН 7. Складати та узгоджувати план власного дослідження і самостійно збирати матеріали за визначеними джерелами.

ПРН 8. Використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин.

Загальні та спеціальні компетентності, що формуються у процесі вивчення дисципліни

Шифр та назва компетентності	Результати навчання			
	Знання	Уміння/ навички	Комунікація	Відповідальність і автономія
Загальні компетентності (ЗК)				
ЗК 7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.	ПРН 3, ПРН 5	ПРН 7, ПРН 8	ПРН 1, ПРН 2	ПРН 1, ПРН 2, ПРН 7
ЗК13. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку права, його місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій.	ПРН 1, ПРН 2, ПРН 3, ПРН 5	ПРН 7, ПРН 8	ПРН 1, ПРН 2	ПРН 3, ПРН 5, ПРН 8
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК)				
СК 2. Повага до честі і гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння їх правової природи.	ПРН 1, ПРН 2	ПРН 1, ПРН 2, ПРН 7	ПРН 5, ПРН 7, ПРН 8	ПРН 7, ПРН 8

Зміст навчальної дисципліни

ТЕМА 1. ПРЕДМЕТ, МЕТОДИ, ФУНКЦІ ІСТОРІЇ ДЕРЖАВИ І ПРАВА УКРАЇНИ, ЇЇ МІСЦЕ СЕРЕД ЮРИДИЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Предмет, методи, функції історії держави і права України. Підходи до періодизації історії держави і права України. Джерела та історіографія історії держави і права України.

ТЕМА 2. НАЙДАВНІШІ ДЕРЖАВНІ УТВОРЕННЯ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ

Держави кочових народів на українських землях: загальна характеристика. Виникнення та суспільно-політичний лад Скіфської держави. Грецькі міста-поліси Північного Причорномор'я: причини грецької колонізації, суспільний лад й особливості державного устрою. Право грецьких міст-полісів Північного Причорномор'я.

ТЕМА 3. СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ ЛАД І ПРАВО ДАВНЬОРУСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

Теорії походження та етапи розвитку Давньоруської держави. Східні слов'яни: розселення, становлення класового суспільства. Союзи племен і військова демократія. Основні етапи формування Київської Русі. Реформи Ольги і Володимира. Державний лад. Збройні сили. Релігія і церква. Соціальна структура. Джерела права. «Руська Правда». Система правових норм Київської Русі. Судочинство. Особливості розвитку Київської Русі в період феодальної роздробленості. Монголо-татарська навала. Об'єднання Волинського і Галицького князівств. Державний лад. Суспільний устрій. Право.

ТЕМА 4. СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ ЛАД І ПРАВО НА УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ У СКЛАДІ ВЕЛИКОГО КНЯЗІВСТВА ЛИТОВСЬКОГО, КОРОНИ ПОЛЬСЬКОЇ ТА РЕЧІ ПОСПОЛИТОЇ

Державний устрій українських земель у складі Великого князівства Литовського та Корони Польської. Особливості суспільного ладу на українських землях у XVI ст. Правова система українських земель в литовсько-польський період: а) джерела права; б) кримінальне право; в) цивільне та шлюбно-сімейне право. Судоустрій та судовий процес. Магдебурзьке право в Україні.

ТЕМА 5. УКРАЇНСЬКА КОЗАЦЬКА ДЕРЖАВА ПЕРІОДУ НАЦІОНАЛЬНО-ВИЗВОЛЬНИХ ЗМАГАНЬ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ (1648–1657 рр.)

Формування козацтва як окремого суспільного стану. Структура та функції органів влади та урядників Запорозької Січі. Причини та передумови визвольної війни під проводом Б. Хмельницького. Становище українських земель за Зборівським, Білоцерківським договорами та Березневими статтями.

ТЕМА 6. СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ ЛАД І ПРАВО КОЗАЦЬКО-ГЕТЬМАНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ XVII–XVIII ст.

Зміни у суспільно-правовому ладі української гетьманської держави у кінці XVII – на початку XVIII ст. Державний устрій гетьманської держави.

Російські органи влади для управління Гетьманщиною у XVIII ст. Судоустрій та судочинство Гетьманщини. Правова система Гетьманщини.

ТЕМА 7. СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ ЛАД І ПРАВО УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ В ПЕРІОД АВСТРІЙСЬКОГО ПАНУВАННЯ (1772–1918 рр.)

Державно-правовий розвиток Австрійської (з 1867 р. Австро-Угорської) імперії з кінця XVIII до початку XX ст. Суспільно-політичний устрій західноукраїнських земель у період австрійського панування а) суспільний лад; б) крайові та місцеві органи влади. Крайові та місцеві органи самоврядування в Галичині та Буковині в другій половині XIX ст. Право Австрії та Австро-Угорщини, особливості його застосування на українських землях.

ТЕМА 8. СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ ЛАД І ПРАВО УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ У СКЛАДІ РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ XIX – ПОЧАТОК XX ст.

Поширення російського адміністративно-територіального устрою на українські землі. Суспільний лад. Селянська реформа 1861 р. Центральні та місцеві органи влади. Земська й міська реформи та контрреформи. Судова система українських земель. Особливості реалізації судової реформи 1864 р. Джерела й основні риси права українських земель у складі Російської імперії у XIX ст. Суспільно-політичний лад Російської імперії після революції 1905–1907 рр.

ТЕМА 9. ВІДРОДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ ТА РОЗВИТОК ПРАВА У 1917–1920 рр.

Лютнева (1917 р.) революція в Росії. Створення Центральної Ради і її стосунки з Тимчасовим урядом Росії. Організація державної влади: універсали Центральної Ради, діяльність Генерального секретаріату. Конституція УНР (29 квітня 1918 р.). Місцеві органи влади і самоврядування. Законодавство і судова система. Антиукраїнська діяльність більшовиків. Перша агресія більшовицької Росії проти УНР. Брестський мирний договір і міжнародне визнання УНР. Підсумки діяльності Центральної Ради. Фактори, що обумовили прихід до влади П. Скоропадського. Характеристика основних рис держави. Організація державної влади. Конституційно-правові акти. Судова система. Причини падіння Гетьманщини та її значення. Правова природа української Директорії. Конгрес трудового народу України. Соціально-політичні розбіжності у складі Директорії. Конституційно-правові акти. Законодавча діяльність. Акт злуки 22 січня 1919 р. Причини поразки і значення УНР періоду Директорії.

ТЕМА 10. СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ ЛАД І ПРАВО ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ

Причини і передумови утворення ЗУНР. Українська Народна Рада. Події 1 листопада 1918р. Конституційно-правові акти. Центральні і місцеві органи влади. Соціальна, економічна і національна політика. Дипломатична діяльність ЗУНР. Українсько-польська війна 1918-1919 рр. Політико-правова ситуація на

території ЗУНР після Акту злуки. Причини поразки та історичне значення ЗУНР.

ТЕМА 11. УТВЕРДЖЕННЯ РАДЯНСЬКОГО ТИПУ ДЕРЖАВНОСТІ ТА СОЦІАЛІСТИЧНОГО ТИПУ ПРАВА В УКРАЇНІ (1917–1939 рр.)

Встановлення радянської влади в Україні. Основні положення Конституції УСРР 1919 р. Правові засади входження України до складу Союзу РСР. 4. Кодифікація права радянської України у 20–х роках ХХ ст. Конституція УСРР 1929 р.: основні положення. Ухвалення Конституції УРСР 1937 р., її структура та основні положення.

ТЕМА 12. ПРАВОВИЙ СТАТУС ЗАХІДНОЇ УКРАЇНИ, ПІВНІЧНОЇ БУКОВИНИ, БЕССАРАБІЇ ТА ЗАКАРПАТТЯ У 1918–1941 рр.

Політико-правове становище Західної України у складі Польщі. Суспільно-політичний устрій і право Північної Буковини та Бессарабії у складі Румунії. Статус Закарпаття у складі Чехословаччини та проголошення Карпатської України.

ТЕМА 13. ЗМІНИ В ДЕРЖАВНОМУ ЛАДІ ТА ПРАВІ УКРАЇНИ В РОКИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

Радянські органи влади та право на новоприєднаних у 1939–1940 рр. до УРСР землях. Спроби відновлення української державності в період німецької окупації. Окупаційний режим на українських землях в період Великої Вітчизняної війни. Зміни у державному апараті СРСР під час Великої Вітчизняної війни. Система права в умовах воєнного стану.

ТЕМА 14. СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ ЛАД І ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ В 1945–1991 рр.

Правове оформлення входження Закарпаття, Кримської області та міста Севастополя до складу УРСР. Зміни у радянському праві у перші повоєнні роки. Кодифікація права УРСР у 1960-х роках. Основні риси цивільного, сімейного, трудового, кримінального права. Держава та право УРСР в умовах «розвинутого» соціалізму. Конституція УРСР 1978 р.

ТЕМА 15. РОЗПАД СРСР ТА ВІДРОДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ СУВЕРЕННОЇ СОБОРНОЇ ДЕРЖАВИ

Основні тенденції державно-правового розвитку України в умовах перебудови. Проголошення державного суверенітету та незалежності України. Формування органів влади в умовах незалежності. Структура Конституції України 1996 р. та подальші зміни до неї.

3. Структура навчальної дисципліни
(тематичний план)
ДЕННА ФОРМА

Назви розділів і тем	Кількість годин				
	денна форма				
	Всього	у тому числі			
Л		п/ла б.	сем.	с. р.	
1	2	3	4	5	6
ТЕМА 1. ПРЕДМЕТ, МЕТОДИ, ФУНКЦІЇ ІСТОРІЇ ДЕРЖАВИ І ПРАВА УКРАЇНИ, ЇЇ МІСЦЕ СЕРЕД ЮРИДИЧНИХ ДИСЦИПЛІН	8	2		2	4
ТЕМА 2. НАЙДАВНІШІ ДЕРЖАВНІ УТВОРЕННЯ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ	9	2		2	5
ТЕМА 3. СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ ЛАД І ПРАВО ДАВНЬОРУСЬКОЇ ДЕРЖАВИ	8	2		2	4
ТЕМА 4. СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ ЛАД І ПРАВО НА УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ У СКЛАДІ ВЕЛИКОГО КНЯЗІВСТВА ЛИТОВСЬКОГО, КОРОНИ ПОЛЬСЬКОЇ ТА РЕЧІ ПОСПОЛИТОЇ	7	2			5
ТЕМА 5. УКРАЇНСЬКА КОЗАЦЬКА НАЦІОНАЛЬНО-ВИЗВОЛЬНИХ ЗМАГАНЬ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ (1648–1657 рр.)	8	2		2	4
ТЕМА 6. СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ ЛАД І ПРАВО КОЗАЦЬКО-ГЕТЬМАНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ XVII–XVIII ст.	9	2		2	5
ТЕМА 7. СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ ЛАД І ПРАВО УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ В ПЕРІОД АВСТРИЙСЬКОГО ПАНУВАННЯ (1772–1918 рр.)	6	2			4
ТЕМА 8. СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ ЛАД І ПРАВО УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ У СКЛАДІ РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ XIX – ПОЧАТОК XX ст.	9	2		2	5
ТЕМА 9. ВІДРОДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ ТА РОЗВИТОК ПРАВА У 1917–1920 рр.	8	2		2	4
ТЕМА 10. СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ ЛАД І ПРАВО ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ	9	2		2	5
ТЕМА 11. УТВЕРДЖЕННЯ РАДЯНСЬКОГО ТИПУ ДЕРЖАВНОСТІ ТА СОЦІАЛІСТИЧНОГО ТИПУ ПРАВА В УКРАЇНІ (1917–1939 рр.)	8	2		2	4
ТЕМА 12. ПРАВОВИЙ СТАТУС ЗАХІДНОЇ УКРАЇНИ, ПІВНІЧНОЇ БУКОВИНИ, БЕССАРАБІЇ ТА ЗАКАРПАТТЯ У 1918–1941 рр.	7	2			5
ТЕМА 13. ЗМІНИ В ДЕРЖАВНОМУ ЛАДІ ТА ПРАВІ УКРАЇНИ В РОКИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ	6	2			4
ТЕМА 14. СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ ЛАД І ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ В 1945–1991 рр.	9	2		2	5
ТЕМА 15. РОЗПАД СРСР ТА ВІДРОДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ СУВЕРЕННОЇ СОБОРНОЇ ДЕРЖАВИ	9	2		2	5
Форма контролю- екзамен					
Усього годин	120	30	0	22	68

ЗАОЧНА ФОРМА

Назви розділів і тем	Кількість годин				
	денна форма				
	Всього	у тому числі			
Л		п/ла б.	сем.	с. р.	
1	2	3	4	5	6
ТЕМА 1. ПРЕДМЕТ, МЕТОДИ, ФУНКЦІЇ ІСТОРІЇ ДЕРЖАВИ І ПРАВА УКРАЇНИ, ЇЇ МІСЦЕ СЕРЕД ЮРИДИЧНИХ ДИСЦИПЛІН	7				7
ТЕМА 2. НАЙДАВНІШІ ДЕРЖАВНІ УТВОРЕННЯ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ	7				7
ТЕМА 3. СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ ЛАД І ПРАВО ДАВНЬОРУСЬКОЇ ДЕРЖАВИ	11	2		2	7
ТЕМА 4. СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ ЛАД І ПРАВО НА УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ У СКЛАДІ ВЕЛИКОГО КНЯЗІВСТВА ЛИТОВСЬКОГО, КОРОНИ ПОЛЬСЬКОЇ ТА РЕЧІ ПОСПОЛИТОЇ	7				7
ТЕМА 5. УКРАЇНСЬКА КОЗАЦЬКА НАЦІОНАЛЬНО-ВИЗВОЛЬНИХ ЗМАГАНЬ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ (1648–1657 рр.)	9	2			7
ТЕМА 6. СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ ЛАД І ПРАВО КОЗАЦЬКО-ГЕТЬМАНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ XVII–XVIII ст	7				7
ТЕМА 7. СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ ЛАД І ПРАВО УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ В ПЕРІОД АВСТРІЙСЬКОГО ПАНУВАННЯ (1772–1918 рр.)	7				7
ТЕМА 8. СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ ЛАД І ПРАВО УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ У СКЛАДІ РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ XIX – ПОЧАТОК XX ст.	7				7
ТЕМА 9. ВІДРОДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ ТА РОЗВИТОК ПРАВА У 1917–1920 рр.	9	2			7
ТЕМА 10. СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ ЛАД І ПРАВО ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ	7				7
ТЕМА 11. УТВЕРДЖЕННЯ РАДЯНСЬКОГО ТИПУ ДЕРЖАВНОСТІ ТА СОЦІАЛІСТИЧНОГО ТИПУ ПРАВА В УКРАЇНІ (1917–1939 рр.)	7				7
ТЕМА 12. ПРАВОВИЙ СТАТУС ЗАХІДНОЇ УКРАЇНИ, ПІВНІЧНОЇ БУКОВИНИ, БЕССАРАБІЇ ТА ЗАКАРПАТТЯ У 1918–1941 рр.	7				7
ТЕМА 13. ЗМІНИ В ДЕРЖАВНОМУ ЛАДІ ТА ПРАВІ УКРАЇНИ В РОКИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ	7				7
ТЕМА 14. СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ ЛАД І ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ В 1945–1991 рр.	11	2		2	7
ТЕМА 15. РОЗПАД СРСР ТА ВІДРОДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ СУВЕРЕННОЇ СОБОРНОЇ ДЕРЖАВИ	8				8
Форма контролю- екзамен					
Усього годин	120	8	0	6	106

4. Організація самостійної роботи студентів

4.1. Підготовка до семінарських занять. Здобувачі вищої освіти відповідно до визначеного планів практичних занять готують теоретичний матеріал, користуючись зазначеними джерелами основної та додаткової літератури. Формування практичних навичок порівняння історичних процесів здійснюється шляхом виконання кейсів та обговорюється їх вирішення на заняттях.

4.2. Матеріали для самоконтролю. Матеріали кейсів з умовами завдань визначаються викладачем.

4.3. Індивідуальні завдання

Підготувати реферативні доповіді на теми:

- характерні риси держави та права перших державних утворень на території України;
- характерні риси держави і права періоду Київської Русі;
- основні зміни в системі державного та правового устрою українських земель в період втрати незалежності (XIV – I пол. XVII ст.);
- структуру органів влади та основні риси права Запорізької Січі;
- причини Визвольної війни 1648-1657 рр.;
- причини поступового обмеження суверенітету України, її розмежування між сусідніми державами;
- структуру органів влади і основні риси права на західноукраїнських землях в період Австрійської імперії;
- структуру органів влади та земель в XIX ст.;
- зміни в органах влади та правовій системі на українських землях на початку XX ст.;
- характерні риси держави і права України під час Визвольних змагань 1917-1921 р.;
- зміни в системі органів влад та права в 20-30 рр. XX ст. на українських землях;
- характерні зміни в державі і праві під час II світової війни;
- еволюцію органів влади і права в 50-80-х рр.

4.4. Перелік питань для підготовки до підсумкового контролю:

1. Поняття та предмет навчального курсу «Історія держави і права України».
2. Місце історії держави і права України у системі юридичних наук.
3. Принципи і методи вивчення історії держави і права України.
4. Періодизація навчального курсу «Історія держави і права України».
5. Історіографія навчальної дисципліни „Історія держави і права України”.
6. Розклад первіснообщинного ладу й особливості виникнення рабовласницьких держав на території України.

7. Держава і право скіфів (VII ст. до н.е. – III ст. н.е.).
8. Загальна характеристика античних міст-держав.
9. Держава і право Боспорського царства (V ст. до н.е. – III ст. н.е.).
10. Перші протодержавні утворення у східних слов'ян.
11. Утворення Київської держави та головні етапи її розвитку.
12. Теорії походження Київської Русі (норманська, пантюркістська тощо) та їх сучасна оцінка.
13. Суспільний устрій Київської Русі.
14. Організація влади та управління Руської держави.
15. Джерела права Руської держави та їх характеристика.
16. „Руська Правда» – пам'ятка права староруського права: історія створення, головні списки і редакції, загальна оцінка та історичне значення.
17. Характеристика цивільного права Руської держави.
18. Кримінальне право Київської Русі.
19. Судова система і судочинство Київської держави.
20. Передумови та юридичний механізм роздрібнення Київської Русі на окремі феодальні князівства.
21. Особливості державно-правового розвитку Південно-Західної Русі в доординський період феодальної роздрібності .
22. Особливості державно-правового розвитку Південно-Західної Русі в післяординський період феодальної роздрібності .
23. Утворення, розвиток та занепад Галицько-Волинського князівства.
24. Правове становище населення Галицько-Волинської держави.
25. Органи влади та управління Галицько-Волинського князівства.
26. Судоустрій Галицько-Волинської держави.
27. Джерела та характерні риси права Галицько-Волинської держави.
28. Політико-правові передумови входження українських земель до складу іноземних держав у XIV ст.
29. Включення українських земель до складу Великого князівства Литовського та їх правовий статус.
30. Інкорпорація українських земель до складу Королівського Польського та їх правовий статус.
31. Утворення Речі Посполитої та його наслідки для України.
32. Особливості суспільного ладу України в литовсько-польську добу.
33. Центральні органи влади та управління Великого князівства Литовського, Королівства Польського та Речі Посполитої.
34. Місцеві органи влади та управління на українських землях в литовсько-польську добу.
35. Особливості місцевого самоврядування на українських землях литовсько-польської доби.
36. Судоустрій на українських землях в складі Великого князівства Литовського, Королівства Польського та Речі Посполитої.
37. Джерела права України в литовсько-польську добу та їх характеристика.
38. Джерела, структура, редакції, суть та значення Литовських статутів.
39. Основні риси цивільного права на українських землях у литовсько-польську

добу.

40. Розвиток кримінального права на українських землях у литовсько-польську добу.

41. Особливості здійснення судочинства на українських землях у литовсько-польську добу.

42. Виникнення Запорізької Січі та її роль в історії українського народу.

43. Військовий і територіальний поділ Січі.

44. Органи влади та управління Запорізької Січі.

45. Правова система Запорізької Січі.

46. Причини та характер народно-визвольної війни 1648-1654 років.

47. Зміни у суспільних відносинах періоду Хмельниччини.

48. Державний устрій України періоду народно-визвольної війни 1648-1654 років.

49. Вхід України до складу Росії та його політико-правові наслідки.

50. Характеристика українського права періоду Хмельниччини.

51. Політико-правовий статус українських земель у складі іноземних держав у другій половині XVII-XVIII ст.

52. Суспільний лад України-Гетьманщини.

53. Посилення кріпосницького гніту та правове оформлення закріпачення українських селян (гетьманські універсали 1760 р. і 1763 р., царський указ 1783 р.).

54. Державний лад Гетьманської України.

55. Обмеження та ліквідація автономного устрою України-Гетьманщини.

56. Джерела права Гетьманської України та їх характеристика.

57. Кодифікаційна діяльність в Україні у XVIII ст.: причини проведення, головні пам'ятки і значення.

58. Головні риси цивільного права Гетьманщини.

59. Характеристика кримінального права України-Гетьманщини.

60. Характер та особливості процесуального права Гетьманщини.

61. Особливості політико-правового статусу України у складу Росії в першій половині XIX ст.

62. Суспільний лад на українських землях Російської імперії в першій половині XIX ст.

63. Державний устрій України у складі Росії в першій половині XIX ст.

64. Судова система на українських землях у складі Росії у першій половині XIX ст.

65. «Зібрання малоросійських прав» 1807 р.: історія складення та характеристика.

66. Повне зібрання законів Російської імперії 1830 р., „Звід законів Російської імперії» 1833 і 1842 рр. та особливості їх дії в Україні.

67. Передумови проведення буржуазних реформ 60-70-х років XIX ст. у Російській імперії.

68. Селянська реформа 1861 р.: суть та особливості її проведення в Україні.

69. Судова реформа 1864 р.: правове закріплення, суть та особливості проведення в Україні.

70. Прийняття, структура, зміст та значення Судових статутів 1864 р.
71. Реформи адміністративно-політичного управління (земська реформа 1864 р., міська реформа 1870 р., військова реформа 1864-1874 рр.) та їх законодавче забезпечення.
72. Посилення царизмом національного гніту в Україні.
73. Контрреформи 80-90-х років XIX ст. та буржуазні реформи початку XX ст. у складі Російської імперії.
74. Політико-правове становище Правобережної, Лівобережної та Південної України у складі Російської імперії в 1890-1914 роках.
75. Зміни у суспільних відносинах на українських землях у складі Російської імперії на початку XX ст.
76. Зміни в організації державної влади та управління у складі Російської імперії на початку XX ст.
77. Мілітаризація державного апарату України в роки Першої світової війни.
78. Джерела права України у складі Росії у другій половині XIX – на початку XX ст. та їх характеристика.
79. Причини і наслідки загальноімперських кодифікаційних робіт другої половини XIX – початку XX ст. (Звід законів Російської імперії 1857 р.; Уложення про покарання кримінальні і виправні 1866 р., 1885 р.; Кримінальне Уложення 1903 р.).
80. Відміна дії норм магдебурзького права та Литовського статуту на українських землях і поширення у 1840-1842 рр. російського загальноімперського цивільного та кримінального законодавства і специфіка його застосування.
81. Український національно-визвольний рух на західноукраїнських землях у другій половині XIX ст.
82. Формування політичних партій на західноукраїнських землях кінця XIX – початку XX ст. (РУРП, УСДП, УНДП, РНП).
83. Кодифікація кримінального права Австрії та її поширення у Галичині.
84. Кодифікація цивільного права Австрії та її поширення у Галичині.
85. Державно-політична криза 1916-1917 рр. у Росії та створення автономій і незалежних держав на території колишньої Російської імперії.
86. Утворення Тимчасового уряду та інших органів влади в 1916-1917 рр.
87. Реформа центрального та місцевого державного апарату в 1916-1917 рр.
88. Органи земського і міського самоврядування України в 1916-1917 рр.
89. Формування охоронного апарату та зміни у судовій системі України в 1916-1917 рр.
90. Загарбання західноукраїнських земель Австрією та особливості її колоніальної політики на приєднаних територіях.
91. Організація управління Галичиною і Буковиною до середини XIX ст.
92. Утворення Австро-Угорщини у 1867 р. та її юридичне оформлення.
93. Органи урядової адміністрації та крайового і місцевого самоврядування в Галичині та Буковині в період австро-угорського панування.
94. Джерела права та система права на західноукраїнських землях у складі

Австрії та Австро-Угорщини.

95. Українська Народна Республіка за Центральної Ради (березень 1917- квітень 1918 рр.): утворення, еволюція її правового статусу.

96. Нормотворча діяльність Центральної Ради.

97. Українська держава за гетьмана П.Скоропадського (квітень – листопад 1918 р.): юридичне оформлення та характеристика державно-правових інститутів.

98. Українська Народна Республіка в період Директорії (листопад 1918 – листопад 1920 рр.): причини створення, політико-правова платформа та державно-правова діяльність.

99. Причини поразки національно-визвольної боротьби українського народу за державну незалежність в 1917-1920 рр.

100. Розпад Австро-Угорщини і проголошення ЗУНР.

101. Організація і структура державного апарату ЗУНР.

102. Конституційні проекти ЗУНР.

103. Соціально-економічні та політичні перетворення у ЗУНР.

104. Встановлення радянської влади на території України та еволюція вищих органів влади у 1918-1919 рр.

105. Прийняття Конституції УСРР 1919 р., її зміст та значення.

106. Передумови утворення СРСР та його юридичне оформлення.

107. Державно-правовий статус України за Конституцією СРСР 1924 р.

108. Становлення радянського права в Україні у 1917-1922 рр. та його характеристика.

109. Перша кодифікація законодавства радянської України в 1922-1929 рр.: причини, завдання, етапи.

110. Законодавство про судову систему та судочинство.

111. Причини, завдання та наслідки першого етапу кодифікаційних робіт в 1922-1925 роках.

112. Причини та результати другого етапу кодифікаційних робіт 1926-1929 років.

113. Зміни у суспільно-економічному ладі та деформація політичної та державної системи в 1930-1940 роках.

114. Конституція УРСР 1929 р. та Конституція 1937 р.: їх структура, зміст і значення:

115. Центральні та місцеві органи влади та управління радянської України у період закріплення авторитарного режиму (1930-1940).

116. Система судових та правоохоронних органів у період закріплення авторитарного режиму (1930-1940).

117. Головні тенденції розвитку права радянської України у 1930-1940-х роках.

118. Зміни у галузевому законодавстві у період закріплення авторитарного режиму (1930-1940).

119. Законодавче оформлення колгоспного землекористування та землевпорядкування у період закріплення авторитарного режиму (1930-1940).

120. Законодавче закріплення репресивного характеру кримінального і кримінально-процесуального права у період закріплення авторитарного режиму (1930-1940).

121. Правові основи входження Західної України до складу УРСР.
122. Правові основи входження Північної Буковини до складу УРСР.
123. Законодавча діяльність Народної ради Закарпатської України та юридичне оформлення возз'єднання Закарпаття з УРСР.
124. Напад фашистської Німеччини на СРСР та характеристика окупаційного режиму.
125. Перебудова державного апарату на воєнний лад та зміни у праві радянської України (1941-1945).
126. Особливості внутрішнього і міжнародного становища УРСР після Другої світової війни (1945 – перша половина 1950-х років).
127. Державний лад та право УРСР у перші повоєнні роки.
128. Соціально-економічне та політичне становище України періоду „відлиги” М.Хрущова у другій половині 1950-х – першій половині 1960-х років.
129. Політичний режим періоду „застою” Л.Брежнєва у другій половині 1960-х – середині 1980-х років.
130. Правовий статус УРСР як союзної республіки у другій половині 1960-х – середині 1980-х років.
131. Державний лад УРСР за Конституцією 1978 р.
132. Причини та завдання проведення кодифікаційних робіт в УРСР в 50-60-х роках ХХ ст.
133. Загальна характеристика джерел права УРСР в 50-80-х роках ХХ ст.
134. Кодифікація окремих галузей права УРСР в період дестабілізації (друга половина 1950-х – перша половина 1960-х років).
135. Кодифікація окремих галузей права УРСР у „брежнєвський період” неосталінізму (друга половина 1960-х – середина 1980-х років).
136. Соціально-економічні та політичні передумови проголошення програми перебудови та її суть у кінці 1980 – на початку 1990-х років.
137. Зміни у конституційному статусі УРСР як союзної республіки в період реформ кінця 1980-х – початку 1990-х років.
138. Реконструювання державного апарату УРСР в період реформ кінця 1980-х – початку 1990-х років.
139. Зміни у законодавстві УРСР в 1986-1991 роках.
140. Еволюція конституційно-правового статусу Криму в 1954 – 1996 рр.
141. Відродження незалежності України в 1991 р.: причини та її юридичне оформлення.
142. Демократизація суспільно-політичного життя та гуманізація правових відносин у незалежній Україні.
143. Розробка, прийняття та характеристика Конституції України 1996 р.
144. Причини, підготовка та проведення правової реформи в Україні в 1991-2021 рр.

5. Критерії та система оцінювання результатів навчання

Оцінювання семінарських занять, у тому числі самостійної роботи, розроблено таким чином, що дає можливість здобувачу вищої освіти у підсумку отримати максимальну кількість балів (від 0 до 100) за поточний контроль.

За умови, отримання за поточний контроль 60 балів і вище, за бажанням здобувачів вищої освіти, даний бал зараховується як оцінка за залік із навчальної дисципліни.

Здобувач вищої освіти має право підвищити бал шляхом здачі заліку. Здобувач вищої освіти, який за поточний контроль набрав 59 балів і нижче здає залік із навчальної дисципліни. Якщо здобувач вищої освіти не здав пропущені без поважних причин теми, до складання заліку не допускається.

Підсумковою формою контролю якості отриманих знань є залік. Залік може проводитися в усній і письмовій формі і передбачає відповідь на два теоретичних питання.

5.1. Політика курсу

Здобувач вищої освіти зобов'язаний дотримуватись політики доброчесності при виконанні завдань для самостійної роботи, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання з дисципліни «Історія держави і права України». Відповідно до Закону України «Про освіту» академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень. Дотримання академічної доброчесності передбачає: самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей); посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

2. Відвідування лекційних та семінарських занять є важливою складовою успішного засвоєння дисципліни та успішної здачі заліку. За об'єктивних причин навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із викладачем дисципліни. У випадку незадовільної підсумкової оцінки, наявності пропусків семінарських занять без поважних причин здобувач вищої освіти повинен здати пропущені теми в позааудиторний час, звернувшись до викладача.

5.2. Шкала та схема формування підсумкової оцінки

<i>Семінарські заняття</i>	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	Інд. Робота
<i>Максимальні Бали</i>	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
<i>Мінімальні бали</i>	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1

№	Бали	Оцінка за національною шкалою	Характеристика оцінки
1.	5	Відмінно	відмінне виконання
2	4	Добре	вище середнього рівня
3	3	Добре	загалом хороша робота
4	2	задовільно	Непогано
5	1	задовільно	виконання відповідає мінімальним критеріям

5.3. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
90-100	Відмінно	A	відмінне виконання
80-89	Добре	B	вище середнього рівня
75-79	Добре	C	загалом хороша робота
66-74	Задовільно	D	Непогано
60-65	Задовільно	E	виконання відповідає мінімальним критеріям
30-59	Незадовільно	FX	необхідне перескладання
0-29	Незадовільно	F	необхідне повторне вивчення курсу

6. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

7. Рекомендовані джерела інформації

А) Основні

1. Бойко І.Й. Державний лад і право Київської Русі. – Львів, 2004.
2. Бойко І.Й. Держава і право Гетьманщини. – Львів, 2000.
3. Історія держави і права України / За ред. А. Й. Рогожина. – К., 1996.
4. Історія держави і права України / За ред. А. С. Чайковського: навч. посібник. – К., 2000.
5. Історія держави і права України / За ред. В. Д. Гончаренка: Навч. посіб. – К., 1996.

6. Історія держави і права України / За ред. В. Я. Тація, А. Й. Рогожина. – К., 2000.
7. Історія держави і права України. – К., 1967. – Т. 1-2.
8. Історія держави і права України: Хрестоматія / За ред. О.О.Шевченка. – К., 1996.
9. Історія держави і права України : підруч. для вузів і юрид. фак. : у 2 ч. / Рогожин А.Й., Страхов М.М., Гончаренко В.Д. та ін. – К. : Від, дім «Ін Юре», 1996. – 368 с
10. Історія держави: право України : практикум для студ. юрид. спец. вищих навчальних закладів України / Бойко І.Й., Кобилецький М.М., Ясінська Л.З. – Дрогобич : Коло, 2011. – 332 с.
11. Історія держави і права України : підруч. : у 2-х т. Т.1 / за ред. В. Я. Тація, І. А. Рогожина, В. Д. Гончаренка. — К.: Вид. Дім «Ін Юре», 2003. — 656 с.
12. Історія держави і права України: підруч. : у 2-х т. Т. 2 / за ред. В. Я. Тація, І. А. Рогожина, В. Д. Гончаренка – К.: Вид. Дім «Ін Юре», 2003. — 580 с.
13. Історія держави і права України: підруч. / А. С. Чайковський (кер. авт. кол.), В.І. Батрименко, Л. О. Зайцев, О. Л. Копиленко та ін.; За ред. А. С. Чайковського. — К:Юрінком Інтер, 2004. — 512 с. .
14. Історія держави і права України: підручн. / В.Д. Гончаренко, В.М. Єрмолаєв, В.О. Румянцев та ін. ; за ред. В.Д. Гончаренка. – Х.: Право, 2013.- 704 с.
15. Історія українського права : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / за ред. д.ю.н., проф. І.А. Безклубого. – К. : Грамота, 2010. – 336 с.
16. Історія Русів. – К., 1991.
17. Історія України: Курс лекцій. У двох книгах. – К., 1991-1992.
18. Історія України: нове бачення. У 2 томах. – К., 1995.
19. Жуковський А., Субтельний О. Нарис історії України – Львів, 1991.
20. Єфремова Н.В., Тищик Б.Й., Марчук В.Т. Суд і судочинство в УНР, Українській державі, ЗУНР (1917-1920 рр.). – Одеса-Львів, 2007
21. Захарченко П.П. Історія держави і права України : навч. посіб. для дистанційного навчання / П. П. Захарченко, О. В. Кузьминець. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Університет «Україна», 2006. – 297 с.
22. Коваль М.В., Кульчицький С.В., Курносів В. О. Історія України. – К., 1992.
23. Кузьминець О.В., Калиновсий В.С., Курносів В.О. Історія держави і права України.– К., 2000.
24. Кульчицький В.С. Настюк М.І., Тищик Б.Й. З історії української державності. – Львів, 1992.
25. Кульчицький В.С., Настюк М.І., Тищик Б.Й. Історія держави і права України. – Львів, 1996.
26. Кульчицький В. С., Бойко І. Й. Генезис та еволюція української конституції. Навчальний посібник для студентів юридичного факультету. - Л, 2007.
27. Кульчицький В.С. Історія держави і права України : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / В.С. Кульчицький, Б.Й. Тищик. – К. : ВД «Ін Юре», 2007. – 624 с.
28. Мироненко О.М., Усенко І.Б., Чехович В.А. Українське державотворення: невitreбуваний потенціал: Словник-довідник. – К., 1997.
29. Музиченко П. Історія держави і права України: навч. посіб. – К., Т-во

„Знання», 1999.

30. Музиченко П. Історія держави і права України. Навч. пос. – Київ: „Знання», 2000. – 662 с.
31. Музиченко П. Історія держави і права України : навч. посіб. / Петро Музиченко. – 6-те вид., перероб. і доп. – К. : Знання, 2007. – 431 с.
32. Практикум з історії держави і права України / Музиченко П. П., Долматова Н. І., Крестовська Н. К. — К., 2002. – 544 с.
33. Терлюк І. Я. Історія держави і права України: навч. посіб. / І.Я. Терлюк. – К. : Атіка, 2011. – 944 с.
34. Терлюк І. Я. Історія держави і права України: Навч. посібник-практикум. – К.: Атіка, 1999. – 190 с.
35. Терлюк І.Я. Історія держави і права України: Доновітній час : навч. посіб. / Іван Терлюк. – К. : Атіка, 2006. – 400 с.
36. Тищик Б.Й. Історія держави і права України : підруч. для студ. вищ. навч. закл./ професор Б.Й. Тищик, професор І.Й. Бойко. – К. : ВД «Ін Юре», 2015.
37. Субтельний О. Історія України. – К., 1991.
38. Хрестоматія з історії держави і права України: у 2-х т. / За ред. В.Д. Гончаренка. – Київ, 2003. – 543 с.
39. Хрестоматія з історії держави і права України: навч. посіб. / упоряд.: А. С. Чайковський (кер.) та ін. – Київ, 2003. – 614 с.

Б) Збірники документів і нормативних матеріалів

1. Антологія української юридичної думки. В 6 томах. Історія держави і права України: козацько-гетьманська доба. – К., 2002. – Т.2.
2. Антологія української юридичної думки. В 6 томах. Історія держави і права України: Руська правда. – К., 2002. – Т.3. Василенко М.П. Збірка матеріалів до історії Лівобережної України та українського права в XVII-XVIII в. – К., 1927.
3. Василенко М.П. Матеріали до історії українського права. – К., 1929.
4. Відновлення Української держави в 1941 році. Нові документи і матеріали. – К., 2001.
5. Вісник генерального Секретаріату України. – 1917-1918.
6. Вісник державних законів і розпоряджень ЗО УНР. – 1919.
7. Вісник Народної Ради Закарпатської України. – Ужгород, 1944-1945.
8. Голод 1932-1933 рр. на Україні: очима істориків, мовою документів. – К., 1990.
9. Гунчак Т. Українська революція. Документи 1919-1921 р.р. – Нью-Йорк, 1984.
10. Державний вісник. – 1918.
11. Ділова документація Гетьманщини XVIII ст.: Збірник документів. – К., 1993.
12. Доба гетьмана Івана Мазепи в документах / Упорядник С. Павленко. – Київ, 2007.
13. Документи Богдана Хмельницького. 1648-1657 рр. – Харків, 1961.
14. Західно-Українська Народна Республіка. 1918–1923. Документи і матеріали у 5-ти томах. Кер. й відп. ред. О.Карпенко. – Івано-Франківськ, 2001. – Т.1.

15. Збірник законів Української РСР. – К., 1974. – Т.1-2.
16. Історія держави і права України. Хрестоматія. – К.,1996.
17. Конституційні акти України. 1917 – 1920 рр. – К.,1992.
18. Конституція України. – К., 1996.
19. Літопис руський. – К.,1990.
20. Літопис самовидця. – К.,1971.
21. Мірчук П. Українська повстанська армія 1942-1952. Документи і матеріали. – Львів,1991.
22. Національні відносини в Україні у ХХ ст. Збірник документів і матеріалів. – К.,1994. – Кн.1, 2.
23. Національні процеси в Україні: історія і сучасність. Документи і матеріали. У 2 част. – К., 1997.
24. Отмена крепостного права в Украине. Сборник документов и материалов. – К.,1961.
25. Повесть временных лет. – К.,1990.
26. Права, за якими судиться малоросійський народ 1743 р. – К., 1997.
27. Права, по котрым судится малоросийский народ. – К.,1879.
28. Радянська Буковина. 1940-1945 рр. Документи і матеріали. – Київ, 1967.
29. Радянська Україна у роки громадянської війни: Збірник документів і матеріалів. – К.,1957-1962.
30. Революція 1905-1907г.г. на Украине. Сборник документов и материалов. В 2-х томах. – К ,1955.
31. Слюсаренко А.Г., Томенко М.В. Історія української конституції. – К.,1993.
32. Собрание малоросийских прав 1807 г. – К.,1992.
33. Статут Великого княжества Литовского 1588 года. Тексты. Справочник. Коментарии. – Минск, 1989.
34. Статут Великого князівства Литовського у 3-х томах. Т. 1. Статут Великого князівства Литовського 1529 року. – Одеса, 2002.
35. Українська державна рада: Документи і матеріали. У двох томах. – К.,1996. – Т.1:4 березня – 9 грудня 1917 р.
36. Українська Центральна Рада. Документи і матеріали. У 2-х томах. - Київ, 1996.
37. Українські політичні партії кінця ХІХ – початку ХХ ст. Програмові і додаткові матеріали. – К., 1993.
38. Універсали Богдана Хмельницького 1648-1657. – К., 1998.
39. Хрестоматія з історії держави і права України. У 2-х томах. – К., 1997.
40. Хрестоматія з історії держави і права України: у 2-х томах. К, 1997. – Т.1- 2.

В) Додаткові

1. Білецький Л. Т. Руська Правда й історія її тексту // Антологія української юридичної думки. В 6 т./ Редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова) та ін. Том 2: Історія держави і права України: Руська Правда. – Київ, 2002.
2. Бойко І. Державний лад і право в Галичині у складі середньовічної Польщі (1349-1569 рр.) // Право України, 2005. – №11.
3. Бойко І. Й. Державний лад і право Київської Русі. Текст лекцій. – Львів,

2004.

4. Бойко І. Й. Надання судового самоврядування вірменській громаді міста Львова (XIV-XVIII ст.) // Вісник Академії правових наук України. – Харків, 2002. №3 (30).
5. Бойко І. Розвиток європейських традицій місцевого самоврядування у Галичині // Право України, 2007. – №5.
6. Бондарук Т.І. Західноруське право: дослідники і дослідження / Відп. ред. І.Б. Усенко. – К.: Ін-т держ. і права ім. В.М. Корецького. НАН України, 2000. – 160 с.
7. Бригінець О.О. Динамічний підхід до дослідження проблем безпеки держави. Науково-практичний журнал «Право. Людина. Довкілля» (Національного університету біоресурсів і природокористування України: Серія «Право»). 2019. № 10 (1). С. 6-11.
8. Верстюк В. Ф. Українська Центральна Рада й українізація військових частин російської армії / В. Ф. Верстюк // Український історичний журнал. – 2012. – № 3. – С. 4-28.
9. Гончаренко В. Д. Земельне законодавство Центральної Ради // Вісник Академії правових наук України. – 1995. – № 2. – С. 52–60.
10. Грушевський М. Історія України-Руси: У 10-ти т. – К., 1991.
11. Гуржій О. Українська козацька держава в другій половині XVII–XVIII ст.: кордони, населення, право / О.І. Гуржій ; Академія наук України, Ін-т історії України. – К. : Основи, 1996. – 217 с.
12. Гуржій О. І. Право в українській козацькій державі (друга половина XVII–XVIII ст.) / О. І. Гуржій; Академія наук України, Ін-т історії України. – К., 1994. – 48 с.
13. Єрмолаєв В. М. Про законодавчу діяльність Української Центральної Ради // Вісник Одеського інституту внутрішніх справ. – 2004. – № 1. – С. 177–182.
14. Захарчук А. С. Українська Центральна Рада: до питання державно-правового статусу та проблеми періодизації // Держава і право: Зб. наук. праць. Юридичні і політичні науки. – К., 2001. – Вип. 11. – С. 63–73.
15. Іванов В. М. Історія держави і права України : навч. посібник / В. М. Іванов. – К. : Атіка, 2003. – 416 с.
16. Іванов В. М. Практикум з історії держави і права України : навч. посібник / В. М. Іванов. – К. : МАУП, 2006. – 724 с.
17. Іванов В. М. Історія держави і права України : навч. посібник / В. М. Іванов. – К. : Атіка, 2007. – 728 с.
18. Історія держави і права України. Академічний курс : підручник : у 2-х т. / за ред. В. Я. Тація, А. Й. Рогожина. – К. : Ін Юре, 2000. – Т. 1. – 648 с.
19. Історія держави і права України. Академічний курс : підручник : у 2 т. / за ред. В. Я. Тація., А. Й. Рогожина. – К. : Ін Юре, 2000. – Т. 2. – 580 с.
20. Історія держави і права України : підручник / за ред. А. С. Чайковського. – К. : Юрінком Інтер, 2006. – 512 с.
21. Капелюшний В.П., Кудін С.В. Історія держави та права України (у схемах). – К.: Олан, 2001. – 198 с.

22. Копиленко О. Л. Держава і право України, 1917–1920 : навч. посібник / О. Л. Копиленко, М. Л. Копиленко. – К. : Либідь, 1997. – 208 с.
23. Кузьминець О., Калиновський В. Історія держави та права України (видання 2, доповнене та перероблене). – Київ, Україна, 2002. – 448 с.
24. Кульчицький В.С. Історія держави і права України: Академічний курс. Підручник. Ін Юре, 2007. – 624 с.
25. Кульчицький В.С., Тищик Б.Й. Історія держави і права України. – К.: ІнЮре, 2008. – 624 с.
25. Літопис руський : за іпатським списком / пер. з давньорус. Л. Є. Махновець ; відп. ред. О. В. Мишанич. – К. : Дніпро, 1989. – 592с.
26. Літопис Самовидця / підгот. Я. І. Дзира. – К. : Наукова думка, 1971. – 207с.
27. Музиченко П. Історія держави і права України. – К., 1999.
28. Нариси історії Української революції 1917-1921 років : у 2-х кн. / авт. кол.: В. Ф. Верстюк. – К.: Наукова думка, 2012. – 462 с.
29. Проблеми вивчення історії української революції 1917-1921 рр. : [зб. ст.] / Нац. акад. наук України, Ін-т історії України ; [редкол. : Р. Я. Пиріг (відп. ред.) та ін.]. – К. : Інститут історії України НАН України, 2008. – Вип. 3. – 179 с.
30. Про правові основи держави: збірник законів. – Х.: ПП “Ігвіні”, 2005. – 416 с.
31. Правовий звичай як джерело українського права (ІХ–ХІХ ст.) / за ред. І. Б. Усенка. – К.: Наукова думка, 2006 . – 280 с.
32. Сергійчук В. Неусвідомлення України. Ставлення світу до української державності: погляд у 1917–1921 роки з аналізом сьогодення. – Львів, 2002.
33. Слюсаренко А.Г., Томенко М.В. Історія української конституції. – К., 1996.
34. Смолій В., Ричка В. Київська Русь: Становлення та шляхи історичного розвитку // Нариси вітчизняної історії. – 1997. – № 10.
35. Смолій В., Ричка В. Угоди гетьманського уряду України з Московською державою // Український історичний журнал. – 1994. – № 4, 6.
36. Солдатенко В. Ф. Українська революція : концепція та історіографія (1918-1920 рр.) / В. Ф. Солдатенко ; Інститут політичних і етнонаціональних досліджень НАН України. – К. : Просвіта, 1999. – 510 с.
37. Статут Великого князівства Литовського 1566 року / за ред. Ківалова С., Музиченка П., Панькова А. – К. : Юридична література, 2002. – 560с. – Давньоруськ., укр. та лат. мовами. – (Статути Великого князівства Литовського : у 3 т. ; т. 2).
38. Статут Великого князівства Литовського 1588 року / за ред. Ківалова С., Музиченка П., Панькова А. – К. : Юридична література, 2002. – 560с. – Давньоруськ., укр. та лат. мовами. – (Статути Великого князівства Литовського : у 3 т. ; т. 3, кн.. 1).
39. Статут Великого князівства Литовського 1588 року / за ред. Ківалова С., Музиченка П., Панькова А. – Одеса : Юридична література, 2002. – 568с. – Давньоруськ., укр. та лат. мовами. – (Статути Великого князівства Литовського : у 3 т. ; т. 3, кн. 2).
40. Судебник Казимира (1468 г.) / отв. ред. А. Тила. – Вільнюс, 1967.– 32 с.

41. Суд і судочинство на українських землях у XIV–XVI ст. / За заг. ред. П. Музиченка. – Одеса, 2000.
42. Терлюк І.Я. Історія держави і права України: Навч. посіб. – К.: Атіка, 2011. – 944 с.
43. Тищик Б. Й. Суспільно-політичний лад і право України у складі Речі Посполитої та Литовської держави : учбов. посіб. для студ. юрид. фак. / Б. Й. Тищик, Б. А. Вівчаренко. – Івано-Франківськ, 1996. – 36 с.
44. Трофимович В. В. Конституційний процес в Україні за доби Центральної Ради // Острозька академія. – Наукові записки. Сер. Право. – 2001. – Вип. 2. Ч. 1. – С. 229–234.
45. Футей Б. Становлення правової держави в Україні: 1991–2005 рр. – 2-е вид., доп. і перероб. – К.: ЮрінкомІнтер, 2005. – 352 с.
46. Хрестоматія з історії держави і права України: У 2-х т. – К., 1997.
47. Хрестоматія з історії держави та права України / За ред. А. С. Чайковського. – К., 2003.
48. Швидько Г. К Історія держави і права України (X – початок XIX ст.): Навч. посібник. – Дніпропетровськ, 1998.
49. Шкварець В.П. Історія держави і права України. Навчальний посібник / В. П. Шкварець, М.М. Шитюк. –Миколаїв: 2005. – 261 с.
50. Юридична енциклопедія / НАН України; Інститут держави і права ім. В.М.Корецького / Ю.С. Шемшученко (ред.). – К.: Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М.П.Бажана, 1998–2003. – Т. 1– 6.
51. Яворницький Д. Історія запорозьких козаків: У 3-х т. – К., 1991.
52. Яковлев А. Україно-московські договори в XVII–XVIII віках // Український історичний журнал. – 1993. – № 4–10.
53. Oleksandr O. Bryhinets, Ivo Svoboda, Oksana R. Shevchuk, Yevgen V. Kotukh, Valentyna Yu. Radich. Public value management and new public governance as modern approaches to the development of public administration. *Revista San Gregorio. SPECIAL EDITION-2020.Núm. 42 (2020)*. URL: <http://revista.sangregorio.edu.ec/index.php/REVISTASANGREGORIO/article/view/1568/20-OLAKSANDR>. P. 205-213. DOI: <http://dx.doi.org/10.36097/rsan.v1i42>. Web of Science.
54. Bryhinets, O.; Shapoval, R.; Bakhaieva, A.; Pchelin, V.; Fomenko, A. 2021. Problems of intellectual property in the national security system of the country, *Entrepreneurship and Sustainability Issues* 8(3): 471-486. URL: [https://doi.org/10.9770/jesi.2021.8.3\(30\)](https://doi.org/10.9770/jesi.2021.8.3(30)). DOI: [https://doi.org/10.9770/jesi.2021.8.3\(30\)](https://doi.org/10.9770/jesi.2021.8.3(30)). Web of Science.
55. Viktor Ladychenko, Olena Uliutina, Liliia Pankova, Olena Gulac, Oleksandr Bryhinets. Features of Regulatory Regulation of State Financing of Maintenance of Jury Trial in Ukraine. *Estudios de Economía Aplicada*. Vol. 39 No. 9 (2021): Special Issue: Development of a Market Economy in the context of the Global Financial Crisis. DOI: <https://doi.org/10.25115/eea.v39i9.5781>. Scopus.
56. Bryhinets O., Halus O., Ryzhuk I. Prospects of legal regulation of contractual relations in the sphere of lobbying management as a counteraction to corruption at the municipal level. *Amazonia Investiga*. 2021. Vol 10. № 44. P. 38-47. URL:

<https://amazoniainvestiga.info/index.php/amazonia/article/view/1709/1858>.
<https://doi.org/10.34069/AI/2021.44.08.4>. Web of Science.

DOI:

Г) Інформаційні ресурси

1. Музиченко П.П. Історія держави і права України
http://pidruchniki.ws/17390617/pravo/istoriya_derzhavi_i_prava_ukrayini_-_muzichenko_pp
2. Іванов В.М. Історія держави і права України : підручник
<http://radnuk.info/pidruchniku/ictoriua-prava.html> Іванов В. М /
3. Історія держави і права України, том 1 - за ред. В.Я.Тация, А.Й.Рогожина, В.Д.Гончаренка / <http://ukrkniga.org.ua/ukrkniga-text/682/>
4. Історія держави і права України: Підручник / за редакцією А.С. Чайковського
[/http://student-lib.net/index.php?page=0-13-45](http://student-lib.net/index.php?page=0-13-45)
5. Плохій С. Крила протекції: До визначення правового змісту переяславської угоди 1654 р. // Mediaevalia ucraïnica: Ментальність та історія ідей. – Т. 4. – К., 1995.
<http://www.ukrhistory.narod.ru/>
6. Щербак В. Українське козацтво: Формування соціального стану. Друга половина XV – середина XVII ст. – К.: Видавничий дім "КМ Academia", 2000.
<http://litopys5.freeservers.com/coss1/shch.htm> <http://litopys.kiev.ua/>
7. Гвоздик-Пріцак Л. Економічна і політична візія Богдана Хмельницького та її реалізація в державі Військо Запорозьке. – К.: Обереги, 1999.
<http://litopys5.freeservers.com/coss2/gvpr.htm>; <http://litopys.kiev.ua/>
8. Боплан Г. Опис України. – К., 1990. <http://litopys.kiev.ua>